

TEISMO BAUDŽIAMOJO ĮSAKYMO PRIĖMIMO PROCESO PROBLEMAS IR TOBULINIMO PERSPEKTYVOS

Darius Pranka

Lietuvos teisės institutas, mokslo darbuotojas
Elektroninis paštas: darius.pranka@gmail.com

Pateikta 2017 m. balandžio 23 d., parengta spausdinti 2017 m. lapkričio 22 d.

DOI: 10.13165/JUR-17-24-2-07

Santrauka. Straipsnyje nagrinėjama viena iš supaprastintų, pastaruoju metu labai dažnai taikomų, baudžiamojo proceso formų¹ – teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso (toliau ir – teismo baudžiamojo įsakymo procesas) institutas ir jo taikymo problemos. Dėmesys skiriamas prokuroro pareiškimo dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu ir teismo baudžiamojo įsakymo turiniui, ypač siūlomos ir skiriamos bausmės motyvams. Taip pat straipsnyje analizuojama galimybė teismui perduoti baudžiamąją bylą prokurorui tyrimui papildyti, kai ji buvo gauta su prokuroro pareiškimu dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo. Be to, įvertinama šiuo metu susiklosčiusi teismų praktika teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso metu skiriant laisvės atėmimo bausmę ir keliamas klausimas dėl būtinumo teismo baudžiamąją įsakymą įteikti platesniam subjektų ratui, nei šiuo metu numatyta baudžiamojo proceso įstatyme.

Reikšminiai žodžiai: Teismo baudžiamasis įsakymas, supaprastintas baudžiamasis procesas, prokuroro pareiškimas, bausmės skyrimas.

---

1 Autorius pritaria nuomonei, kad šis baudžiamojo proceso institutas laikytinas baudžiamojo proceso forma, plačiau: JURGAITIS, R. Supaprastinta baudžiamoji procesinė forma. *Daktaro mokslai (teisė)*. Vilnius: LTU, 2004.

Įvadas

Temos aktualumas. Baudžiamojo proceso paskirtis yra ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas. Reikalavimas greitai atskleisti nusikalstamas veikas susijęs su 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinta teise į teisingą bylos nagrinėjimą. Atsižvelgdamas į šią teisę, Generalinis prokuroras šiuo metu galiojančiame prokuratūros veiklos plane nurodo, kad „Kuo daugiau ikiteisminių tyrimų turėtų būti užbaigiamas taikant ekonomišką procesą: pirmiausia prokuroras turi spręsti dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo nereabilituojančiais pagrindais; nesant šio pagrindo – spręsti dėl ikiteisminio tyrimo užbaigimo pareiškimu dėl teismo baudžiamojo įsakymo; nesant šio pagrindo – spręsti dėl ikiteisminio tyrimo užbaigimo pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka; nesant šio pagrindo – spręsti dėl kaltinamojo akto surašymo“.² Taigi ikiteisminio tyrimo užbaigimas pareiškimu dėl teismo baudžiamojo įsakymo prokuratūros plane yra numatytas kaip viena iš pagrindinių priemonių siekiant veiksmingai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą. Pastebėtina, kad prokuratūra pastaraisiais metais siekia vis daugiau ikiteisminių tyrimų užbaigti kuo ekonomiškiau procesu, kas atsispindi šios institucijos veiklos ataskaitose. Ir tai suprantama, nes ekonomiškasis procesas (ikiteisminio tyrimo nutraukimas teisėjo sprendimu ir baudžiamojo ar auklėjamojo poveikio priemonių skyrimas, pareiškimas teismui dėl baudžiamojo įsakymo ar pagreitintas procesas) lemia trumpesnį ikiteisminio tyrimo ir teismo bylos nagrinėjimo terminus, mažesnį ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokurorų, teisėjų darbo krūvį, mažesnes valstybės biudžeto ir visų proceso dalyvių finansines ir laiko sąnaudas, taip pat leidžia efektyviau panaudoti žmogiškuosius išteklius.

Taikant ekonomišką procesą, 2016 m. iš viso ištirtos 16728 nusikalstamos veikos ir tai sudaro 52,6 proc. visų ištirtų nusikalstamų veikų³. O 2015 m. iš viso ištirta 20600 nusikalstamų veikų – tai sudarė 54 proc. visų ištirtų nusikalstamų veikų. Palyginus su 2016 metais (38 proc.), 2015 m. dar didesnė dalis (39,1 proc.) baudžiamųjų bylų išnagrinėta priimant baudžiamąjį įsakymą, tai yra prokurorui nedalyvaujant teisme (2014 m. – 36,3 proc., 2013 m. – 35,4 proc.).⁴ Šie skaičiai aiškiai parodo, kad pro-

2 Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2016 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. I-8 „Dėl Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros 2016–2018 metų strateginis veiklos plano patvirtinimo“. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-11-05]. <http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2016/01/d1_2016-2018_m_lrgp-svp_2016-01-08_nr_i-8red.pdf>

3 Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2016 metais ataskaita. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-03-05]. <<http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2017/03/2016-m.-ataskaita-galutinis-2017-03-21.pdf>>

4 Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2015 metais ataskaita. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-11-05]. <<http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2016/03/prokuraturos-veiklos-2015-m-ataskaita-2016-03-30.pdf>>

kuratūra sėkmingai siekia savo tikslų ir kiekvienais metais vis dažniau pasinaudoja baudžiamojo proceso galimybėmis baigti ikiteisminius tyrimus supaprastinta forma. Akivaizdu, kad didžiausią dalį tarp visų ekonomiškų būdų baigtų procesų sudaro kreipimais į teismą su pareiškimu dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo. Toks dažnas naudojimas šiuo baudžiamojo proceso institutu parodo itin reikšmingą šio instituto aktualumą, kartu ir būtinumą plačiau išanalizuoti galimas teismo baudžiamojo įsakymo taikymo problemas, reglamentavimo netikslumus bei trūkumus, taip pat ir tobulinimo perspektyvas.

Temos naujumas. Problemos ištirtumas.

Teismo baudžiamojo įsakymo reglamentavimo ypatumai baudžiamojo proceso įstatyme, jo priėmimo, taikymo ar vykdymo teorinės ir praktinės problemos baudžiamosios justicijos mokslininkų buvo nagrinėjami labai minimaliai. Verta pažymėti, kad šiam institutui šiek tiek dėmesio prieš keletą metų skyrė tik Ramūnas Jurgaitis⁵ ir Gintaras Goda⁶. Tačiau pastaruosius daugiau nei penkerius metus teismo baudžiamojo įsakymo procesas teisės mokslininkų buvo užmirštas ir visai neanalizuotas, nors, kaip rodo jau minėta teisės saugos institucijų praktika ir prioritetai, savo aktualumo neprarado. Priešingai, stebima ryški tendencija šią ekonomišką proceso formą taikyti kuo dažniau.

Tyrimo tikslas. Straipsnyje siekiama analizuojant teismo baudžiamojo įsakymo proceso institutą teoriniu ir praktiniu aspektu išskirti esmines šios instituto taikymo problemas, atkreipti dėmesį į teismų praktikoje susiformavusias šios instituto taikymo taisykles ir pasiūlyti galimus analizuojamų problemų sprendimų būdus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti prokuroro pareiškimo ir teismo baudžiamojo įsakymo turinio reglamentavimo trūkumus Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse (*toliau ir – BPK*);
2. Įvertinti teismo galimybę perduoti baudžiamąją bylą prokurorui tyrimui papildyti, kai ji buvo perduota teismui su prokuroro pareiškimu dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu;
3. Ištirti ir apibendrinti teismų praktiką skiriant ir bendrinant bausmes teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo metu;
4. Išanalizuoti priimto teismo baudžiamojo įsakymo įteikimo ir įsiteisėjimo problemas.

5 JURGAITIS, R., Supaprastinta baudžiamoji procesinė forma. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: LTU, 2004; JURGAITIS, R., Baudžiamojo įsakymo procesas: proceso be įprastojo nagrinėjimo teisme ypatumai ir įtariamojo (kaltinamojo) procesinės garantijos. Jurisprudencija. 2008, 6 (108), p. 67–75; Teismo baudžiamajam įsakymui buvo skirta šiek dėmesio ir vėlesniame vadovėlyje: AŽUBALYTĖ, R., JURGAITIS, R., ZAJANČKAUSKIENĖ, J., Specifinės baudžiamojo proceso rūšys. Vilnius: MRU, 2011.

6 GODA G., Baudžiamojo proceso forma: optimalių procesinių taisyklių paieškos galimybės ir ribos. Teisė. 2007, 65.

Tyrimė taikomi metodai: loginis, sisteminis, lyginimasis, dokumentų analizė ir apibendrinimo.

1. Prokuroro pareiškimo ir teismo baudžiamojo įsakymo turinys

Prokuroro pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu priėmimo (*toliau ir – prokuroro pareiškimas*) savo turiniu ir procesine reikšme prilygsta kaltinamajam aktui.⁷ Palyginus BPK 219 straipsnį, nustatantį reikalavimus kaltinamajam aktui, ir 419 straipsnį, nustatantį reikalavimus prokuroro pareiškimui dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, galima daryti išvadą, kad savo esme šie du baigiamieji procesiniai dokumentai yra labai panašūs: juose prokuroras įpareigojamas nurodyti iš esmės tuos pačius duomenis. Baudžiamojo proceso įstatymo keliami reikalavimai prokuroro pareiškimo turiniui yra detalizuojami Generalinio prokuroro rekomendacijose.⁸

Taigi vienas iš pagrindinių ir išskirtinių (lyginant su kaltinamuoju aktu) prokuroro pareiškimo požymių – reikalavimas nurodyti kaltinamajam siūlomą skirti bausmės rūšį ir dydį, taip pat ir siūlomus sprendimus dėl turto konfiskavimo, išplėstinio turto konfiskavimo, uždraudimo naudotis specialia teise, kardomosios priemonės kaltinamajam, nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo, taip pat duomenis apie civilinį ieškinį ir jo atlyginimą ar susitarimą dėl jo atlyginimo. Reikalavimo kaltinamajame akte nurodyti kaltinamajam siūlomą skirti bausmės rūšį ir dydį nėra, nes teisę (ar pareigą) prašyti konkrečios bausmės ir jos dydžio prokuroras įgyvendina sakydamas baigiamąją kalbą. Tačiau šiuo atveju tarp prokuroro pareiškime ir baigiamajoje kalboje siūlomų bausmių yra vienas skirtumas. Sakydamas baigiamąją kalbą prokuroras ne tik pasiūlo kaltinamajam bausmę bei jos dydį, tačiau iš esmės visais atvejais, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (*toliau ir – BK*) 54, 55, 56 ir kitais straipsniais, tokį savo siūlymą pagrindžia ir motyvuoja konkrečio-

7 GODA, G., *supra* note 4.

8 Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 įsakymas „Dėl rekomendacijų dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo“. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-10]. < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d880ac10082d11e588da8908dfa91cac> > Šiose rekomendacijose nurodoma, kad prokuroro pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu be kitų duomenų, būtina nurodyti kaltinamajam siūlomą skirti bausmės rūšį ir dydį bei kaltinamojo nuomonę dėl to, kuri turi sutapti su pranešime įtariamajam apie galimybę kreiptis į teisėją dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu išsakyta nuomone. Jeigu asmuo buvo laikinai sulaikytas (BPK 140 straipsnis), jam taikytas kardomasis kalinimas (suėmimas) ar jis buvo atiduotas į sveikatos priežiūros įstaigą (BPK 141 straipsnis), prokuroras pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu turi nurodyti, kad į siūlomą bausmę būtų įskaičiuotas laikinai sulaikyme, kardomajame kalnime (suėmime), sveikatos priežiūros (ekspertizės) įstaigoje išbūtas laikas. Prokuroras, vadovaudamasis BK 63 ir 64 straipsnių nuostatomis, pareiškime turi nurodyti siūlomą paskirti galutinę subendrintą bausmę ir tai, ar siūloma bausmė apskaičiuota įvertinus BK 64(1) straipsnio nuostatas.

mis bausmės skyrimui svarbiomis aplinkybėmis. O prokuroras, siūlydamas bausmę pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, nurodo tik bausmę ir jos dydį, nepaminėdamas nei vieno motyvo, kodėl būtent tokia bausmė yra teisingiausia ir tinkamiausia konkrečiam kaltinamajam. Remiantis profesine patirtimi, galima pagrįstai teigti, kad procesas dėl baudžiamojo įsakymo priėmimo tam tikra prasme yra „susitarimas“ tarp prokuroro ir kaltinamojo: iš kaltinamojo pusės „sutariant“ dėl kaltės padarius tam tikrą nusikalstamą veiką (t. y. ją pripažįstant), o iš prokuroro pusės, atsižvelgus į kaltinamojo poziciją dėl kaltės, padarant tam tikrą „nuolaidų“ siūlant bausmę.

Tik tokie argumentai gali pateisinti BPK 419 straipsnio reglamentavimo ypatumus, nenustatant imperatyvo motyvuoti siūlomos bausmės rūšį ir dydį (*inter alia* baudžiamojo poveikio priemonių skyrimą, daiktų, dokumentų likimą ir pan.). Kita vertus, Lietuvos baudžiamojo įsakymo procesas, kaip ir analogiški užsienio supaprastinti procesai, yra paremtas koncepcija, kad baudžiamojo proceso paskirtis yra įgyvendinama be bylos nagrinėjimo teisme, kur laikomasi visų baudžiamojo proceso principų ir procesinių garantijų⁹. Taigi esminis šio supaprastinto proceso požymis yra vienos iš baudžiamojo proceso stadijų eliminavimas. Vien tai, kad baudžiamoji byla baigiama nerengiant teismo posėdžio, savaime nereiškia, kad prokuroras gali nemotyvuotai siūlyti vieną ar kitą bausmę bei jos dydį. Vis tik, baudžiamojo proceso įstatymui ir Generalinio prokuroro rekomendacijose imperatyviai nereikalaujant nurodyti motyvų dėl siūlomos bausmės, prokurorai savarankiškai ir savanoriškai pareiškimuose dėl proceso užbaigimo teismui baudžiamuoju įsakymu tokių motyvų ir nenurodo. Susipažinus su keliomis dešimtimis prokurorų pareiškimų dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo¹⁰, nei viename nepavyko surasti argumentų, kodėl kaltinamajam turi būti paskirta konkreti atitinkamo dydžio bausmė. Toks reglamentavimo trūkumas suteikia galimybę prokurorams, jeigu ne piktnaudžiauti šiuo institutu pareiškime siūlant nepagrįstai švelnias ar griežtas bausmes, tai bent jau kai kuriais atvejais nesilaikyti bendrųjų bausmės skyrimo taisyklių.

Šiame kontekste reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad pagal BPK 421 straipsnį, teisėjo surašytame teismo baudžiamajame įsakyme, be prokuroro pareiškime nurodytų aplinkybių, turi būti: sprendimas pripažinti kaltinamąjį kaltu; nurodyta kaltinamajam skiriamos bausmės rūšis ir dydis; nurodyti sprendimai dėl turto konfiskavimo, dėl išplėstinio turto konfiskavimo, dėl uždraudimo naudotis specialia teise, dėl kardomosios priemonės kaltinamajam, dėl nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo, dėl daiktinių įrodymų likimo, dėl proceso išlaidų atlyginimo; pateiktas

9 JURGAITIS, R. Baudžiamojo įsakymo procesas: proceso be įprastojo nagrinėjimo teisme ypatumai ir įtariamąjo (kaltinamojo) procesinės garantijos. Jurisprudencija. 2008, 6 (108), p. 67–75.

10 Prokurorų pareiškimai dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo buvo pasirinkti atsitiktine tvarka, naudojantis teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis, tikslingai pasirinkant skirtingų Lietuvos regionų prokuratūras.

kaltinamojo teisės reikalauti bylą nagrinėti teisme išaiškinimas. Taigi baudžiamojo proceso įstatymas, analogiškai kaip ir prokuroro pareiškimui, teismo baudžiamajam įsakymui kaip privalomo turinio elemento nenumato motyvų dėl bausmės rūšies ar dydžio parinkimo. Teismo baudžiamasis įsakymas savo prigimtimi, turiniu, esme, paskirtimi ir teisine reikšme prilygsta apkaltinamajam nuosprendžiui, todėl keistai atrodo toks teisinis reglamentavimas, kai priimant apkaltinamąjį nuosprendį, būtina nurodyti bausmės, baudžiamojo poveikio priemonės ar auklėjamojo poveikio priemonės skyrimo motyvus¹¹, o priimant teismo baudžiamąjį įsakymą pagal BPK 421 straipsnį to daryti nereikalaujama. Pažymėtina, kad teismų praktika (skirtingai nei prokuratūros) pasuko teisinga kryptimi. Susipažinus su keliasdešimt skirtingų teismų priimtų teismo baudžiamųjų įsakymų¹², galima padaryti vienareikšmišką išvadą, kad teismai, skirdami bausmes ir parinkdami jų dydžius, paprastai visais atvejais tokius savo sprendimus tinkamai pagrindžia ir motyvuoja.

Vis dėlto, toks baudžiamojo proceso įstatymo reglamentavimo trūkumas kartu su prokuratūros veiklos strategija siekiant ekonomišką procesą, neretai sudaro galimybę prokurorams piktnaudžiauti šiuo baudžiamojo proceso institutu. Prokurorai, galbūt siekdami įvykdyti prokuratūros keliamus reikalavimus tam tikrą procentą bylų perduoti į teismą supaprastinta forma (ir prokuroro pareiškimu dėl teismo baudžiamojo įsakymo), kai kuriais atvejais parenka ir siūlo akivaizdžiai nepagrįstas bausmes. Baudžiamojo proceso įstatymas formaliai taip elgtis nedraudžia, priešingai, BPK 419 straipsnio nuostatos leidžia atitinkamus bausmės siūlymus visiškai nemotyvuoti.

Galima pasidžiaugti, kad kai kuriais atvejais, teisėjas, gavęs prokuroro pareiškimą su aiškiai neadekvačiu bausmės dydžiu, priimdamas teismo baudžiamąjį įsakymą, motyvuotai bausmės dydį pakeičia. Pavyzdžiui, vienoje baudžiamojoje byloje prokuroras, surašydamas pareiškimą dėl BK 227 straipsnio 2 dalyje padarytos nusikalstamos veikos, teismui skirti siūlė žymiai mažesnę baudą nei ją paskyrė teismas, kuris tokį savo sprendimą, skirtingai nei prokuroras, tinkamai motyvavo, priėmęs teismo baudžiamąjį įsakymą¹³. Kitoje baudžiamojoje byloje teismas taip pat paskyrė žymiai didesnę laisvės apribojimo bausmę nei prašė prokuroras, atsižvelgdamas į padarytos nusikalstamos veikos pobūdį ir pavojingumą (padarytas nesunkus, tyčinis smurtinis nusikaltimas, kuriuo buvo sukeltas fizinis skausmas šeimos nariui – motinai), nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes (nusikalstamą veiką padarė kilus konfliktui dėl pinigų, kaltinamasis nusikalstamos veikos padarymo metu buvo neblaivus), į V.

11 Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. 2002 m. kovo 14 d., Nr. IX-785. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 305 straipsnio 1 dalies 4 punktas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-10]. <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EC588C321777/wVDVNLNqyxV>>

12 Teismo baudžiamieji įsakymai buvo pasirinkti atsitiktine tvarka, naudojantis teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis, tikslingai pasirenkant skirtingų Lietuvos regionų teismus.

13 Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. liepos 8 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-1993-1011/2016.

Z. atsakomybę lengvinančią aplinkybę, kad kaltinamasis visiškai prisipažino dėl padarytos veikos ir gailisi (BK 59 str. 1 d. 2 p.) bei į jo atsakomybę sunkinančią aplinkybę – nusikalstamą veiką padarė būdamas apsvaigęs nuo alkoholio ir tai turėjo įtakos veikai padaryti (BK 60 str. 1 d. 9 p.), taip pat į byloje esančius duomenis, charakterizuojančius kaltinamąjį V. Z. – pakankamai jauno amžiaus, oficialiai nedirba, neužsiregistravęs darbo biržoje, baustas administracine tvarka, turi galiojančių nuobaudų, du kartus teistas už analogiškų nusikalstamų veikų padarymą, t. y. dėl smurto naudojimo motinos atžvilgiu, be to, kaltinamajam jau du kartus buvo paskirta laisvės apribojimo bausmė su nustatytais įpareigojimais, tačiau vėl pakartotinai padarė analogišką nusikalstamą veiką. Teismas nurodė, kad BK 41 straipsnyje numatyta bausmės paskirtis bus pasiekta kaltinamajam už nusikalstamą veiką, numatytą BK 140 straipsnio 2 dalyje, paskyrus BK 140 straipsnio 2 dalies sankcijoje numatytą bausmę, jos dydį nustatant didesnę nei vidurkis – 1 metų 6 mėnesių laisvės apribojimo bausmę¹⁴.

Taigi abiem atvejais teismas paskyrė didesnę nei prašė prokuroras bausmę, savo sprendimą, skirtingai nei prokuroras, pagrindė ir tinkamai motyvavo, todėl buvo paskirta teisinga bausmė.

Vis dėlto, neretai galima surasti priešingų atvejų. Šiais atvejais teismas, gavęs prokuroro pareiškimą, pavyzdžiui, su akivaizdžiai per švelnia siūloma bausmės rūšimi ar jos dydžiu, priima teismo baudžiamąjį įsakymą, palikdamas prokuroro siūlomą bausmę. Galima daryti prielaidą, kad toks sprendimas priimamas nenorint didinti bausmės, rizikuojant sulaukti kaltinamojo prašymo surengti bylos nagrinėjimą ir taip pereiti į įprastą baudžiamąjį procesą. Kita vertus, kai kuriais atvejais teisinga gali būti tik laisvės atėmimo bausmė, kurios paskyrimas šiuo ekonomišku procesu nėra įmanomas. Visa tai reikalauja iš teismo papildomo laiko ir darbo sąnaudų, todėl teisėjas gana dažnai tik formaliai „patvirtina“ prokuroro siūlomą bausmę ir jos dydį. Autoriaus nuomone, tai yra praktinė problema, kurią iliustruoja daugelis teismo baudžiamųjų įsakymų. Galima pateikti kelis pavyzdžius.

Vienoje baudžiamajoje byloje teismas paskyrė prokuroro siūlomą subendrintą 30 MGL dydžio baudą (pagal BK 64¹ straipsnį sumažinant trečdaliu) kaltinamajam, padariusiam BK 215 straipsnio 1 dalyje ir BK 182 straipsnio 1 dalyje numatytas nusikalstamas veikas¹⁵. Svarbu tai, kad kaltinamasis šioje byloje buvo baustas administracine tvarka, 7 kartus teistas – paskutinius du kartus 2014–2015 metais, anksčiau atlikęs ir laisvės atėmimo bausmes. Nepaisant to, kad jis prisipažino padaręs dvi nusikalstamas veikas, manytina, kad beveik pačios švelniausios bausmės rūšies paskyrimas nustatant ypač mažą baudos dydį, kelia abejonių dėl bausmės atitikimo jos paskirčiai.

Kitoje baudžiamajoje byloje teismas taip pat paskyrė prokuroro siūlomą 45 parų arešto bausmę už BK 259 straipsnio 1 dalyje numatytą nusikaltimą net 13 kartų teistam

14 Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. liepos 27 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamajoje byloje Nr. 1-2162-1017/2016

15 Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. spalio 31 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamajoje byloje Nr. 1-2784-276/2016.

asmeniui. Motyvuodamas bausmės skyrimą, teismas nurodė, kad teismas atsižvelgia į padarytos nusikalstamos veikos pobūdį ir pavojingumą (padarytas nesunkus, tyčinis nusikaltimas, susijęs su disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis), į nustatytą kaltinamojo D. F. atsakomybę lengvinančią aplinkybę – jis prisipažino padaręs nusikalstamą veiką ir nuoširdžiai gailisi. Taip pat į tai, kad jų atsakomybę sunkinančių aplinkybių nenustatyta, kad D. F. teistas 13 kartų, šią nusikalstamą veiką padarė turėdamas neišnykusius ir nepanaikintus teistumus, tad konstatuotinas nusikaltimų recidyvas (BK 27 str. 1 d.), baustas administracine tvarka už įvairių rūšių pažeidimus, turi daug galiojančių nuobaudų, nedirba, gydėsi VŠĮ Respublikinėje Vilniaus psichiatrijos ligoninėje, jam diagnozuoti psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant opioidus, abstinencijos būklė, psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant kelis narkotikus ir kitas psichoaktyvias medžiagas, priklausomybės sindromas¹⁶. Galima spręsti, kad tokios bausmės skyrimas, įvertinus teismo motyvus, nėra visiškai teisingas ir proporcingas: teismo motyvuose dominuoja tik neigiamos charakteristikos ir neigiami vertinimai, tačiau bausmė parenkama ne pati griežčiausia. Toks teismo galutinis sprendimas sukelia įspūdį, kad teismo baudžiamojo įsakymo motyvuojamoji dalis neatitinka rezoliucinės.

Dar vienoje baudžiamojoje byloje teismas priėmė teismo baudžiamąjį įsakymą net 18 kartų teistam asmeniui. K. K. buvo nuteistas pagal Lietuvos Respublikos BK 178 straipsnio 2 dalį, 22 straipsnio 1 dalį 178 straipsnio 2 dalį, prokuroro siūloma 1 metų laisvės apribojimo bausme¹⁷. Vėlgi šiame teismo baudžiamajame įsakyme dominuoja neigiamai K. K. charakterizuojančios aplinkybės, ypatingų motyvų dėl ko šiam asmeniui skiriama palyginus švelni bausmės rūšis, nėra. Tokių ir panašių teismo baudžiamųjų įsakymų galima surasti tikrai žymiai daugiau.

Apibendrinant šiuos pavyzdžius ir aukščiau išdėstytas baudžiamojo proceso įstatymo reglamentavimo spragas, galima padaryti išvadą, kad prokurorai ir teismai ne visada tinkamai įvertina visas bausmės skyrimui svarbias kaltinamąjį ir nusikalstamą veiką charakterizuojančias aplinkybes, todėl kai kuriais atvejais paskiriamos bausmės nėra proporcingos, pagrįstos ir teisingos. Todėl siekiant išvengti panašių situaciją, būtina tobulinti Baudžiamojo proceso kodeksą, nustatant pareigą prokurorui ir teismui motyvuoti savo sprendimus. Toks reglamentavimas sumažintų galimybę prokurorams ir teismams skirti neadekvačias bausmes, padėtų tinkamai vykdyti teisingumą.

2. Teismo teisė baudžiamąją bylą perduoti prokurorui

BPK 234 straipsnio 2 dalis nustato, kad byla perduodama prokurorui, kai ikiteisminio tyrimo metu buvo surašytas iš esmės BPK 219 straipsnio reikalavimų neatitin-

16 Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. lapkričio 22 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-2949-1015/2016.

17 Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. lapkričio 11 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-2850-271/2016.

kantis kaltinamasis aktas ar yra kitų esminių baudžiamojo proceso pažeidimų, kurie trukdo nagrinėti bylą. O BPK 420 straipsnyje teigiama, kad teisėjas, gavęs prokuroro pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu ir ikiteisminio tyrimo metu surinktą medžiagą, ne vėliau kaip per septynias dienas turi priimti vieną iš šių sprendimų:

- 1) surašyti teismo baudžiamąjį įsakymą;
- 2) perduoti bylą nagrinėti teisme BPK 423 straipsnyje numatytais atvejais;
- 3) nutraukti baudžiamąjį procesą BPK 424 straipsnyje numatytais atvejais.

Esant minėtam teisiniam reguliavimui, kyla klausimas: ar teisėjas, gavęs prokuroro pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, gali vadovautis BPK 219 straipsniu ir bylą perduoti prokurorui tyrimui papildyti. Teismų praktikoje vienareikšmio atsakymo į šį klausimą nėra, juolab kad kasacinio teismo tokie klausimai nepasiekia. Todėl nėra galimybės suformuoti vienodą teismų praktiką.

Susipažinus su teismų sprendimais baudžiamosiose bylose, galima surasti nemažai atvejų, kai teisėjas, gavęs prokuroro pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, vadovavosi BPK 219 straipsniu ir baudžiamąją bylą perdavė prokurorui tyrimui papildyti.

Vienoje baudžiamojoje byloje teismas nurodė, kad pareiškimo dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu surašymo pažeidimai trukdo išnagrinėti minėtą pareiškimą teisme, jų ištaisyti ten negalima, todėl teismas neturi galimybių priimti baudžiamąjį įsakymą ar perduoti bylą nagrinėti teisiama jame posėdyje ir pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu grąžintinas Kauno miesto apylinkės prokuratūrai¹⁸ (vėliau buvo priimtas teismo baudžiamasis įsakymas).

Kitoje byloje teismas pažymėjo, kad prokuroro pareiškimas teismui dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu pagal savo teisinę prigimtį ir paskirtį yra kaltinamajam aktui prilygstantis procesinis dokumentas, kurio turinys iš esmės turi atitikti BPK 219 straipsnio reikalavimus. Įvertinus pareiškimo dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu trūkumus, jų pobūdį ir reikšmę bylos nagrinėjimui pripažintina, kad byla iš viso negalėjo būti perduota teismui, nes joje negali būti priimtas nei baudžiamasis įsakymas, nei ji perduota nagrinėti teismo posėdyje dėl esminio baudžiamojo proceso pažeidimo, kurio negalima ištaisyti teisme. Protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principai reikalauja, kad prokuroro byloje padarytos klaidos būtų taisomos paties prokuroro, todėl byla grąžintina prokurorui¹⁹.

Tokių teismų nutarčių galima surasti ir daugiau²⁰, tačiau šiame kontekste verta pažymėti tai, jog gana dažnai nutartys nėra skundžiamos, todėl joms įsiteisėjus,

18 Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 28 d nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-785-70/2011.

19 Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. kovo 14 d nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-207-137/2013.

20 Pavyzdžiui, Kauno miesto apylinkės teismo 2013 m. rugsėjo 12 d nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2501-888/2013.

apygardos teismai praranda galimybę bent apeliacinės instancijos teismų lygyje suformuoti teismų precedentus. Kai kuriais atvejais, esant prokuroro skundai dėl bylos perdavimo prokurorui, aukštesnės instancijos teismas nurodo nematantis galimybės apylinkės teismui priimti tokį sprendimą. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs prokuroro skundą, pažymėjo, kad BPK 219 straipsnis nustato kaltinamojo akto turiniui keliamus reikalavimus, o prokuroro pareiškimo turiniui keliami reikalavimai yra nustatyti BPK 419 straipsnyje ir šiuo atveju prokuroro pareiškimo dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu turinys iš esmės atitinka BPK 419 straipsnį. Be to, Vilniaus rajono apylinkės teismo nutartis priimta vadovaujantis BPK 232 straipsnio 1 dalies 3 punktu, tačiau šis straipsnis taip pat pritaikytas netinkamai, nes juo gali būti vadovaujama tik gavus bylą su kaltinamuoju aktu. Šiuo atveju pirmos instancijos teismas, gavęs prokuroro pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, turėjo vadovautis BPK 420 straipsniu ir priimti vieną iš šiaame straipsnyje nurodytų sprendimų²¹. Taigi apylinkės teismo nutartis perduoti bylą prokurorui buvo panaikinta ir tai leidžia kelti klausimą, ar apylinkės teismai, priimdami aukščiau minėtas nutartis perduoti bylą prokurorui elgiasi teisėtai ir pagrįstai.

Kita vertus, galima surasti ir kitokių pavydžių. Vis tik, ne visi apylinkės teismai, gavę prokuroro pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu ir esant pareiškimo trūkumams ar esminiams baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimams, priima nutartis perduoti bylą prokurorui. Pavyzdžiui, vienoje iš nutarčių teismas nurodė, kad teismui perduota baudžiamoji byla dėl A. B. patraukimo baudžiamojon atsakomybėn galimai padarius nusikaltimą, numatytą BK 235 straipsnio 3 dalyje, negali būti nagrinėjama supaprastinto proceso tvarka priimant teismo baudžiamąjį įsakymą, nes bylos aplinkybės dėl bylos baigtimi suinteresuoto kito asmens, kurio teisės ir teisėti interesai buvo pažeisti, nėra visiškai aiškios, o kilusias abejones galima pašalinti tik bylos nagrinėjimo teisme metu. Juolab kad tokiais atvejais įstatymas nenumato bylos grąžinimo prokurorui galimybės ją iš naujo perduoti teismui nagrinėti bendra tvarka, todėl baudžiamoji byla yra perduotina nagrinėti teisme²². Šiuo atveju net ir apylinkės teismo teisėjas nematė galimybės bylą perduoti prokurorui, nes kiek kitaip nei kiti teisėjai suprato ir aiškino baudžiamojo proceso įstatymą.

Apibendrinami galime teigti, kad supaprastintas baudžiamasis procesas reglamentuojamas atskirame baudžiamojo proceso įstatymo skyriuje, todėl paprastai turėtų būti taikomos normos, numatytos tame skyriuje, o ne reglamentuojančios įprastą baudžiamąjį procesą. Kita vertus, nors siekiant, kad būtų laikomasi visų baudžiamojo proceso principų ir procesinių garantijų, galimybė taikyti bendrąsias baudžiamojo proceso normas išlieka, tačiau, įstatymų leidėjas, įtvirtindamas tokį teisinį reglamentavimą, įgyvendino ir suteikė prioritetą baudžiamojo proceso grei-

21 Vilniaus apygardos teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-268-166-2013.

22 Ukmergės rajono apylinkės teismo 2015 m. sausio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-54-517/2015.

tumo principui – kad prokuroras ir ikiteisminio tyrimo įstaigos kiekvienu atveju, kai paaiškėja nusikalstamos veikos požymių, privalo pagal savo kompetenciją imtis visų įstatyme numatytų priemonių, jog per *trumpiausią laiką* būtų atliktas tyrimas ir atskleista nusikalstama veika. Todėl BPK 420 straipsnyje suteikiant teismui teisę perduoti bylą prokurorui, būtų iškrepiama šio principo esmė, o baudžiamoji byla dar kurį laiką nebūtų baigiama spręsti.

Tačiau kai kuriais atvejais, supaprastintas procesas tampa įprastu būtent dėl prokuroro pareiškimo netikslumų. Kaip matyti iš teismų praktikos, gana dažnai pasitaiko atvejų, kai teismui nėra visiškai aiškus kaltinimo turinys, apimtis ar nustatomi kiti esminiai baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimai. Tokiais atvejais teismas negali priimti teismo baudžiamojo įsakymo, todėl pagal BPK 420 str., jam lieka galimybė perduoti bylą nagrinėti teisme. Ir tik perėjus į įprastą baudžiamąjį procesą, teismas turi teisę priimti nutartį perduoti bylą prokurorui tyrimui papildyti, jeigu tam vis dar būtų pagrindas. Taigi teismas, gavęs prokuroro pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu gali bylą perduoti prokurorui tik prieš tai perėjęs į įprastą procesą. Tai reiškia, kad vėliau prokuroras nebetenka teisės į supaprastintą baudžiamąjį procesą, o bylą į teismą gali perduoti tik su kaltinamuoju aktu.

Tačiau jeigu būtų galimybė teismui perduoti bylą prokurorui gavus jo pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, tokių proceso „gudravimų“ imtis nereikėtų, o prokuroras vis dar nebūtų „perkeliamas“ į įprastą procesą. Kad tokie procesiniai veiksmai galimi, patvirtina ir jau minėti teismų sprendimai, kai baudžiamosios bylos, gautos teisme su prokuroro pareiškimu dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, buvo grąžintos prokurorui, o vėliau, ištaisius teismo nurodytus trūkumus, vėl buvo perduotos teismui su pareiškimu dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu²³, o teismas sėkmingai priėmė teismo baudžiamąjį įsakymą. Taigi galima daryti išvadą, jog net ir perduodant bylą prokurorui, supaprastintas procesas neprarastų savo esmės, nebūtų grubiai pažeistas proceso greitumo principas ir baudžiamoji byla būtų išnagrinėta be teismo nagrinėjimo.

Nors peržvelgus užsienio valstybių baudžiamojo proceso įstatymus, galima surasti ne vieną šalį (Lenkija, Latvija, Vokietija, Norvegija), kuriose, kaip ir Lietuvoje, baudžiamojo proceso įstatyme tiesiogiai nenumatyta galimybė grąžinti bylą prokurorui, tačiau taip pat yra keletas valstybių, kurių įstatymai tokią galimybę prokurorui suteikia, kai byla į teismą buvo perduota analogiška supaprastinto proceso forma. Pavyzdžiui, Estijos Baudžiamojo proceso kodekso 253 straipsnio 3 dalyje, kaip vienas iš galimų teismo sprendimų, numatyta galimybė grąžinti pareiškimą prokuratūrai²⁴; Šveicarijos baudžiamojo proceso įstatyme numatyta teismo teisė perduoti baudžia-

23 Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 28 d nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-785-70/2011; Kauno miesto apylinkės teismo 2013 m. rugsėjo 12 d nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2501-888/2013.

24 Estijos baudžiamojo proceso kodeksas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-15]. <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013093/consolide>>

mąją bylą prokurorui papildomam tyrimui tuo atveju, jeigu prokuroro sprendimas nėra pagrįstas²⁵; Prancūzijoje teisėjas gavęs prokuroro pareiškimą, turi teisę jį grąžinti prokurorui tuo atveju, jei mano, jog byloje reikalingas teismo posėdis arba kaltinamajam turi būti paskirta laisvės atėmimo bausmė.²⁶

Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus ir aplinkybes, manytina, kad BPK 420 straipsnis turėtų būti tobulinamas, nurodant, kad teismas turi teisę bylą perduoti prokurorui, kai ikiteisminio tyrimo metu buvo surašytas iš esmės BPK 419 straipsnio reikalavimų neatitinkantis pareiškimas ar yra kitų esminių baudžiamojo proceso pažeidimų, kurie trukdo priimti teismo baudžiamąjį įsakymą ar perdavus bylą nagrinėti teisme, ją nagrinėti.

3. Kiti teismo baudžiamojo įsakymo taikymo probleminiai aspektai

3.1. Laisvės atėmimo bausmės skyrimas

Dar vienas baudžiamosios justicijos pareigūnų praktikoje kylantis klausimas – ar teismo baudžiamuoju įsakymu galima paskirti laisvės atėmimo bausmę. Nors tarp teismų priimtų baudžiamųjų įsakymų galima surasti ir tokių, kuriais buvo paskirta laisvės atėmimo bausmė, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, panaikindamas tokius teismų sprendimus, yra išaiškinęs, jog ši praktika negalima: „*BPK 418 straipsnyje 1 dalyje (2011 m. birželio 21 d. įstatymo Nr.IX-1478 redakcija) nustatyta, kad bausmė dėl nusikalstamų veikų, už kurių padarymą gali būti skiriama kaip vienintelė ar alternatyvinė bet kuri bausmė, išskyrus atvejus, kai už nusikalstamą veiką gali būti skiriamas tik terminuotas laisvės atėmimas ar laisvės atėmimas iki gyvos galvos, gali būti paskiriama teismo baudžiamuoju įsakymu. Ši nuostata reiškia, kad prokuroras gali inicijuoti teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesą tik tuo atveju, kai baudžiamasis procesas vyksta dėl nusikalstamos veikos, už kurios padarymą BK numato švelnesnės bausmės už terminuotą laisvės atėmimą ar laisvės atėmimą iki gyvos galvos skyrimo galimybę. Toks prokuroro galimybių siekti proceso užbaigimo teismo baudžiamojo įsakymo priėmimu ribojimas reiškia, kad ir dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo sprendžiantis teismas gali skirti tik švelnesnę bausmę negu terminuotas laisvės atėmimas ar laisvės atėmimas iki gyvos galvos. Laisvės atėmimo bausmės skyrimas teismo baudžiamuoju įsakymu yra negalimas.*“²⁷ Šias BPK nuostatas kasacinis teismas

25 Šveicarijos Federacijos baudžiamojo proceso kodeksas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-15]. <<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20052319/index.html>>

26 Prancūzijos baudžiamojo proceso kodekso 495 str. 1 d. 3 p. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-15]. <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30>

27 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-2/2013.

analogiškai aiškino ir kitoje baudžiamojoje byloje²⁸. Surasti daugiau teismo baudžiamųjų įsakymų, kuriais būtų paskirta laisvės atėmimo bausmė, ar kasacinio teismo nutarčių, kuriuose būtų aiškinamas šis klausimas, nepavyko, todėl galima daryti vienareikšmišką išvadą, jog naudojant šį supaprastintą procesą paskirti laisvės atėmimo bausmę negalima. Tokiai kasacinio teismo suformuotai praktikai pritartina.

Vis dėlto, aptarta problema šiuo metu nėra tokia aktuali, lyginant su kita, kuri taip pat susijusi su laisvės atėmimo bausmės paskyrimu subendrinant bausmes. Pagrindinis klausimas – ar galima teismo baudžiamuoju įsakymu paskyrus ne laisvės atėmimo bausmę ją subendrinti su anksčiau paskirta laisvės atėmimo bausme, galutinai paskiriant laisvės atėmimo bausmę (kartu taikant BK 75 straipsnį ar jo netaikant). Peržiūrėjus keliasdešimt teismo baudžiamųjų įsakymų, akivaizdu, kad teismai tokiu būdu bausmes bendrina ir paskiria būtent laisvės atėmimo bausmę. Štai keli pavyzdžiai:

Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. birželio 14 d. baudžiamuoju įsakymu E. B. už du nusikaltimus buvo paskirta 40 parų arešto bausmė, kuri subendrinta su ankstesnėmis laisvės atėmimo bausmėmis ir paskirta 8 mėnesių ir 20 dienų laisvės atėmimo bausmė, šią bausmę atliekant pataisos namuose²⁹. Kitoje baudžiamojoje byloje taip pat buvo priimtas baudžiamasis įsakymas, paskiriant 48 parų arešto bausmę, ją subendrinant su anksčiau paskirtomis laisvės atėmimo bausmėmis ir galutinai paskiriant subendrintą bausmę – laisvės atėmimą 1 metams 4 mėnesiams, bausmę atliekant pataisos namuose³⁰.

Kai kuriuose teismo baudžiamuosiuose įsakymuose daromos nuorodos į jau anksčiau minėtą kasacinio teismo praktiką, tačiau, kasacinis teismas minėtose nutartyse akcentavo laisvės atėmimo bausmės skyrimo negalimumą priimant baudžiamąją įsakymą, o ne bausmių bendrinimo klausimus. Kita vertus, šiose nutartyse Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pakeitė apylinkės teismų priimtų baudžiamųjų įsakymų dalį dėl bausmės paskyrimo bei dėl bausmių bendrinimo. Tačiau bausmių bendrinimo dalyje apylinkės teismų sprendimai buvo pakeisti tik tiek, kiek jais neteisingai subendrintos dėl teismo baudžiamuoju įsakymu paskirtos laisvės atėmimo bausmės. Nutartyse nebuvo sprendžiama, ar galima paskirtą ne laisvės atėmimo bausmę subendrinti su anksčiau paskirtomis laisvės atėmimo bausmėmis ir galutinai paskirti laisvės atėmimo bausmę. Kasacinis teismas, pakeitęs teismo baudžiamuoju įsakymu paskirtą laisvės atėmimo bausmę į švelnesnę, pats ją subendrinė su laisvės atėmimo bausme ir galutinai paskyrė subendrintą laisvės atėmimo bausmę, kurios vykdymą, taikydamas BK 75 straipsnį, atidėjo.

---

28 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-8/2013.

29 Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. birželio 14 d. baudžiamasis įsakymas byloje Nr. 1-1794-270/2016.

30 Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. birželio 1 d. baudžiamasis įsakymas byloje Nr. 1-1663-929/2016.

Taigi atrodytų, kad tokiu būdu kasacinis teismas suformavo praktiką, pagal kurią toks bausmių bendrinimas, priimant teismo baudžiamąjį įsakymą, galimas. Vis dėlto, tokia teismų praktika nėra įtikinamai pagrįsta. Pirma, kasacinio teismo sprendimas nėra niekaip motyvuojamas, t. y. teismas nepaaiškina, kodėl tiesiogiai paskirti laisvės atėmimo bausmės už baudžiamajame įsakyme aprašomą ir inkriminuojamą nusikalstamą veiką negalima, tačiau po subendrinimo su kitomis bausmėmis, iš esmės tokia pati situacija yra galima.

Antra, tokia teismo praktika iš esmės prieštarauja paties kasacinio teismo toje pačioje nutartyje pateiktiems išaiškinimams. Kaip jau minėta, BPK 418 straipsnio 1 dalies aiškinimas reiškia, kad prokuroras gali inicijuoti teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesą tik tuo atveju, kai baudžiamasis procesas vyksta dėl nusikalstamos veikos, už kurios padarymą BK numato švelnesnės bausmės už terminuotą laisvės atėmimą ar laisvės atėmimą iki gyvos galvos skyrimo galimybę. Toks prokuroro galimybių siekti proceso užbaigimo teismo baudžiamojo įsakymo priėmimu ribojimas reiškia, kad ir dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo sprendžiantis teismas *gali skirti tik švelnesnę bausmę* negu terminuotas laisvės atėmimas ar laisvės atėmimas iki gyvos galvos. Taigi iškyla klausimas – ar bausmės paskyrimas už teismo baudžiamajame įsakyme nurodytą veiką gali būti prilyginamas subendrintos bausmės paskyrimui. O galbūt bausmių subendrinimas nėra bausmės paskyrimas, todėl teismo baudžiamasis įsakymas neturėtų būti kliūtis subendrintus paskirti bet kokią (ir laisvės atėmimo) bausmę. Kadangi, kaip jau minėta, kasacinio teismo argumentų šiuo klausimu pasigendama, todėl į problemą verta pasigilinti detaliau.

Tiek BK 63, tiek BK 64 straipsnio pavadinimai atspindi šių normų esmę – bausmės skyrimą už daugiau nei vieną nusikalstamą veiką. BK 63 straipsnio 1 dalis teigia, kad jeigu padarytos kelios nusikalstamos veikos, teismas paskiria bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai, po to *paskiria galutinę subendrintą bausmę*. *Skirdamas galutinę subendrintą bausmę*, teismas gali bausmes apimti arba visiškai ar iš dalies jas sudėti. BK 64 straipsnio 1 dalis nustato, kad jeigu nuteistasis, neatlikęs paskirtos bausmės, padaro naują nusikalstamą veiką arba naują nusikalstamą veiką bausmės vykdymo atidėjimo laikotarpiu padaro asmuo, kuriam bausmės vykdymas atidėtas, teismas, paskyręs bausmę už naują nusikaltimą ar baudžiamąjį nusizengimą, bausmes subendrina. *Skirdamas subendrintą bausmę*, teismas gali bausmes visiškai ar iš dalies sudėti. Taigi baudžiamasis įstatymas gana aiškiai nurodo, jog bausmių paskyrimas už kelias nusikalstamas veikas ir vėliau jų subendrinimas, taip pat yra bausmės skyrimas.

Kaip matyti iš BK 63 ir 64 straipsnių, teismas „*paskiria bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai*“ ir „*paskiria galutinę subendrintą bausmę*“. Padarius išvadą, kad bausmių subendrinimas vadovaujantis BK 63 ar 64 straipsniu taip pat yra bausmės paskyrimas, kyla pagrįsta abejonė – ar galima teismo baudžiamuoju įsakymu paskirtą ne laisvės atėmimo bausmę paskirti (subendrinti) su kitu nuosprendžiu paskirta laisvės atėmimo bausme. Vadovaujantis ta pačia kasacinio teismo praktika,

galima teigti, kad tokie sprendimai negalimi. Juk kasacinio teismo nutartyse aiškiai nurodyta, jog dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo sprendžiantis teismas gali *skirti* tik švelnesnę bausmę negu terminuotas laisvės atėmimas. Kaip jau minėjau, bausmės skyrimas bus ir tuo atveju, jei bausmės subendrinamos, todėl po subendrinimo teismas taip pat galėtų *skirti* tik švelnesnę bausmę negu terminuotas laisvės atėmimas. Autoriaus nuomone, priešingu atveju naudojantis supaprastinta baudžiamojo proceso forma būtų galima (ir šiuo metu teismai tai daro) skirti laisvės atėmimo bausmę. Tokia praktika prieštarauja teismo baudžiamojo įsakymo paskirčiai ir gali būti pažeidžia įtariamojo ar kaltinamojo teises į sąžiningą ir teisingą procesą, taip pat kelia abejonių dėl tinkamo rungtyniškumo principo įgyvendinimo.

Tokia išvada darytina vadovaujantis ne vien Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priimtose nutartyse aiškinimu. Šiai pozicijai pagrįsti galima surasti ir kitų argumentų. Visų pirma tai, jog paprastai prokuroras, surašydamas pareiškimą dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo, jame aptaria bausmę tik už pareškime nurodytą nusikalstamą veiką. Tiek prokuroro pranešime įtariamajam dėl galimybės užbaigti procesą teismo baudžiamuoju įsakymu, tiek prokuroro pareškime dažniausiai nebūna vertinamos įtariamajam anksčiau paskirtos bausmės, neaptariami galimi bausmių bendrinimo būdai, nenurodoma galutinė, po subendrinimo skirtina bausmė, taip pat nepateikiama įtariamojo nuomonė dėl subendrintos bausmės skyrimo. Tokiais atvejais teismas pats, savarankiškai, priimdamas teismo baudžiamąjį įsakymą nusprendžia dėl bausmių subendrinimo, nes tai padaryti teismą įpareigoja BK 63 ir 64 straipsniai. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, gana dažnai susidaro situacija, kai su įtariamuoju prokuroras aptaria konkrečios ne laisvės atėmimo bausmės paskyrimą, o iš teismo įtariamasis (kaltinamasis) jau gauna teismo baudžiamąjį įsakymą su jam paskirta laisvės atėmimo bausme. Ši bausmė visais atvejais būna didesnė (nes skiriama pridėjus dalį teismo baudžiamuoju įsakymu paskirtos bausmės), nei ta, kuri buvo paskirta ankstesniu nuosprendžiu ir apie kurią jis jau žinojo. Kitaip tariant, kaltinamasis baudžiamojo proceso metu gauna procesinę „staigmeną“, nuo kurių baudžiamojo proceso įstatymas įtariamąjį, kaltinamąjį ar nuteistąjį paprastai saugo. Dar daugiau – tokiu atveju kaltinamasis papuola į dviprasmišką situaciją, nes, viena vertus, jis pagal BPK 422 straipsnio 1 dalį turi galimybę paduoti teismui, surašiusiam teismo baudžiamąjį įsakymą, prašymą reikalaujamas surengti bylos nagrinėjimą teisme; kita vertus, kaltinamajam visada išaiškinama, kad teismas, išnagrinėjęs bylą bendro proceso metu ir pripažinęs kaltinamąjį kaltu, gali paskirti kitos rūšies ar dydžio bausmę, negu buvo paskirta teismo baudžiamuoju įsakymu. Todėl kaltinamasis gali abejoti savo galimybėmis peržiūrėti bausmę, bijodamas griežtesnės (o ji gali būti tokia kai kuriais atvejais vien dėl to, kad nebus taikomas BK 64¹ straipsnis), todėl priimtas baudžiamasis įsakymas įsiteisės.

Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, jog teismo atliktas bausmių subendrinimas tam pa procesine „staigmena“ ne tik kaltinamajam, bet ir prokurorui, kuris apie tokią galimybę savo pareškime neužsiminė. Remiantis profesine patirtimi, galima pagrįs-

tai teigti, kad tokia situacija nėra reta. Taip atsitikti gali tiek dėl prokuroro neprofesionalumo, tiek dėl nežinojimo apie anksčiau paskirtas bausmes, taip pat prokurorui manant, jog laisvės atėmimo bausmės skyrimas po bausmių subendrinimo nėra galimas. Vis dėlto, šiuo atveju nėra svarbu, dėl kokių priežasčių prokuroro pareiškime nebus nurodytas sprendimas dėl bausmių subendrinimo. Svarbu tai, jog teismo baudžiamasis įsakymas, kuriame bus paskirta subendrinta laisvės atėmimo bausmė, prokurorui taps staigmena. O dar svarbiau, kad prokuroras neturės galimybės pasakyti savo nuomonės dėl galutinės bausmės skyrimo ir, skirtingai nei kaltinamasis, neturės teisės prašyti surengti bylos nagrinėjimo ar skųsti teismo baudžiamojo įsakymo. Tokiu atveju gali susidaryti paradoksali situacija, kad kaltinamajam ir prokurorui nesutinkant su paskirta subendrinta bausme, nei vienas iš minėtų proceso dalyvių dėl skirtingų priežasčių nepateiks skundo. Taip įsiteisės ne visiškai pagal baudžiamojo proceso principus priimtas teismo baudžiamasis įsakymas. Taigi tai dar viena iš priežasčių, dėl kurių būtina keisti susiformavusią praktiką neleidžiant teismo baudžiamuoju įsakymu paskirtos bausmės bendrinti su laisvės atėmimo bausme.

Šioje situacijoje galima keli problemos sprendimo būdai. Pirmasis: prokurorai, matydami, kad įtariamajam anksčiau buvo paskirta laisvės atėmimo bausmė, neturėtų kreiptis į teismą su pareiškimu dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo. Šis sprendimo būdas mažai tikėtinas, nes, kaip minėta, iš prokurorų yra reikalaujama atitinkamą bylų skaičių užbaigti supaprastinto proceso būdu, todėl šiuos skaičius visais būdais paprastai stengiamasi pasiekti.

Antrasis: teismas, nagrinėdamas prokuroro pareiškimą ir nustatęs, kad kaltinamajam anksčiau buvo paskirta laisvės atėmimo bausmė, turėtų priimti BPK 423 straipsnyje numatytą sprendimą ir perduoti bylą nagrinėti teisme. Vis dėlto, ir šis sprendimo būdas mažai tikėtinas, nes šiuo metu teismai vadovaujasi praktika, kai subendrintos laisvės atėmimo bausmės skyrimas yra galimas.

Trečiasis: teismas turėtų priimti baudžiamąjį įsakymą ir paskirti su laisvės atėmimu nesusijusią bausmę už nusikalstamą veiką, numatytą prokuroro pareiškime. Tokiu atveju bausmių bendrinimo klausimas liktų neišspręstas. Tai padaryti būtų galima vadovaujantis BPK 347, 361 straipsniais, kai teikimu dėl nuosprendžių vykdymo tvarkos į teismą kreipšis atitinkamą bausmę vykdanči institucija. Subendrinus bausmes šiuo būdu, būtų laikomasi rungtyniškumo ir kitų baudžiamojo proceso principų, nes visiems proceso dalyviams suteikta teisė pasisakyti (pateikiant atsiliepimus, pareiškimus, prašymus arba žodinio proceso metu), be to, teismo priimtą nutartį proceso dalyviai turėtų galimybę skųsti. Galima teigti, kad tai būtų vienas geriausių sprendimų pagal šiuo metu galiojantį baudžiamojo proceso įstatymą.

3.2. Teismo baudžiamojo įsakymo įteikimas

Pagal BPK 422 straipsnio 1 dalį teisėjo surašytas teismo baudžiamasis įsakymas įteikiamas kaltinamajam, o jeigu kaltinamasis laikinai išvykęs, teismo baudžiamasis

įsakymas jam perduoti įteikiamas pasirašytinai kam nors iš kartu su juo gyvenančių pilnamečių asmenų arba kaltinamojo darbovietės administracijai. Dar daugiau nei prieš 10 metų kasacinis teismas išaiškino, kad teismo baudžiamojo įsakymo nuorašas kaltinamajam turi būti įteiktas pasirašytinai ir byloje turi būti duomenys apie jo gavimo faktą ir laiką. Teismo baudžiamojo įsakymo nuorašas gali būti įteiktas kaltinamajam iškvietus jį į teismą arba išsiųstas registruotu laišku. Jeigu kaltinamasis yra laikinai išvykęs, teismo baudžiamasis įsakymas jam perduoti įteikiamas pasirašytinai kam nors iš kartu su juo gyvenančių pilnamečių asmenų arba kaltinamojo darbovietės administracijai. Jeigu kaltinamasis yra pasislėpęs, BPK 422 straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas prašymui surengti bylos nagrinėjimą teisme paduoti skaičiuojamas nuo duomenų apie tai, kad kaltinamasis yra pasislėpęs, gavimo teisme dienos³¹.

Praktinės problemos gali kilti tuo atveju, kai teismo baudžiamojo įsakymo kaltinamajam įteikti nepavyksta: jis šio įsakymo, siunčiamo registruotu paštu, neatsiima, taip pat neatvyksta į teismą, kviečiamas šaukimu ar telefonu. Neretai būna taip, kad kaltinamieji neatsiima pašte jų vardu gautų dokumentų iš teismo, tyčia ignoruodami šiuos dokumentus. Kartais kaltinamieji gali nelaukti teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo, manydami, kad prokuroro sprendimu baudžiamoji byla buvo baigta, arba tiesiog išvykti į užsienį. Tokiu atveju teismui gali apskritai nepavykti įteikti baudžiamojo įsakymo. Tai reiškia, kad toks įsakymas negali įsigaliooti. Nors kasacinis teismas ir nurodė, kad kaltinamajam pasislėpus, 14 dienų terminas skaičiuojamas nuo tokių duomenų gavimo teisme, tačiau nėra aišku, kaip tokią faktinę aplinkybę reikia nustatyti. Šia taisykle galima pasinaudoti tuo atveju, jeigu kaltinamojo atžvilgiu yra tiriamos ar nagrinėjamos kitos baudžiamosios bylos. Kaltinamojo paiešką paskelbus kitoje byloje, BPK 422 straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas prašymui surengti bylos nagrinėjimą teisme paduoti būtų skaičiuojamas nuo tokių duomenų gavimo teisme. Tačiau lieka neaišku, kas ir kaip turi skelbti paiešką, kai asmuo tiesiog neatsiima teismo siunčiamo baudžiamojo įsakymo, o kitų baudžiamųjų bylų jo atžvilgiu nėra. Viena vertus, baudžiamasis procesas jau lyg ir pasibaigė priėmus teismo baudžiamąjį įsakymą, kita vertus, ar vien tai, kad asmuo neatsiima teismo siunčiamų dokumentų, gali tapti pagrindu skelbti jo paiešką. Šią situaciją vertinant formaliai, teismas, vadovaudamasis BPK 142 straipsnio 1 dalimi, gali paskelbti paiešką ir nuo šios dienos skaičiuoti 14 dienų terminą prašymui paduoti. Vis dėlto, tai, kad kaltinamajam nebuvo įteiktas teismo baudžiamasis įsakymas ir buvo paskelbta jo paieška, savaime nereiškia, kad jis pasislėpė. Todėl šiuo atveju galbūt būtų galima pasinaudoti užsienių valstybių praktika.

Štai Vokietijos baudžiamojo proceso kodekso 409 straipsnio 2 dalis numato pareigą baudžiamąjį įsakymą įteikti ir kaltinamojo atstovui (advokatui)³², tokia pati tai-

31 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas „Dėl teismų praktikos taikant baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą“, Nr. 48.

32 Vokietijos baudžiamojo proceso kodeksas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-15]. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html#p2364

syklė įtvirtinta ir Kroatijos baudžiamojo proceso įstatyme³³. O Lenkijos baudžiamojo proceso įstatymo 505 straipsnis nustato, kad baudžiamasis įsakymas turi būti įteiktas prokurorui, kaltinamajam ir jo gynėjui³⁴, Prancūzijoje tokį teismo sprendimą taip pat būtina įteikti prokurorui ir gynėjui³⁵, Šveicarijoje – kaltinamajam, nukentėjusiesiems ir gynybai³⁶. Nyderlandų baudžiamojo proceso kodekse kaltinamojo atsisakymas priimti baudžiamąjį įsakymą, prilyginamas jo įteikimui³⁷. Tačiau dalyje valstybių, pavyzdžiui, Latvijoje, Estijoje ar Suomijoje įtvirtintas panašus reglamentavimas kaip ir Lietuvoje, nenustatant, kad baudžiamasis įsakymas būtų įteikiamas kaltinamojo gynėjui ar kitų specialių, skirtų būtent tokiam atvejui, procedūrų.

Taip nors teismo baudžiamojo įsakymo įteikimo klausimas nėra keliantis didžiausių problemų šioje supaprastintoje baudžiamojo proceso formoje, tačiau, siekiant pašalinti galimą kaltinamojo piktnaudžiavimą neatsiimant baudžiamojo įsakymo, reikėtų įtvirtinti galimybę jį įteikti ir kaltinamojo gynėjui (kas būtų prilyginama įteikimui kaltinamajam), taip pat, jeigu gynėjo kaltinamasis neturi, nustatyti terminą, kuriam pasibaigus ir per kurį neįteikus teismo baudžiamojo įsakymo kaltinamajam, teismas turėtų galimybę panaikinti priimtą baudžiamąjį įsakymą ir pereiti į įprastą baudžiamąjį procesą.

Išvados

1. Prokuroras pareiškime dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo ir teismas priimtame teismo baudžiamajame įsakyme ne visada tinkamai įvertina visas bausmės skyrimui reikšmingas aplinkybes, todėl paskiriamos bausmės nėra proporcingos, pagrįstos ir teisingos. Siekiant išvengti panašių situacijų, būtina tobulinti Baudžiamojo proceso kodeksą, nustatant pareigą prokurorui ir teismui motyvuoti savo sprendimus skirti konkrečią bausmę. Atsižvelgiant į tai, Baudžiamojo proceso kodekso 419 straipsnio 1 dalies 5 punktą turėtų būti papildytas taip:
  - 5) *nurodyta siūlomos kaltinamajam skirti bausmės rūšis, dydis ir bausmės skyrimo motyvai, taip pat dėl to išdėstyta kaltinamojo nuomonė.*

33 Kroatijos baudžiamojo proceso kodeksas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-15]. <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

34 Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-15]. <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/10>

35 Prancūzijos baudžiamojo proceso kodekso 495 straipsnio 3 dalis. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-10]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30>>

36 Šveicarijos Konfederacijos baudžiamojo proceso kodeksas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-10]. <<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20052319/index.html>>

37 Nyderlandų Karalystės baudžiamojo proceso kodeksas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-12-10]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>

Baudžiamojo proceso kodekso 421 straipsnio 1 dalies 3 punktą turėtų būti papildytas taip:

- 3) *nurodyta kaltinamajam skiriamos bausmės rūšis, dydis ir bausmės skyrimo motyvai;*
2. Įvertinus teismų praktiką, reikėtų keisti BPK 420 straipsnį, numatant teismo galimybę bylą perduoti prokurorui, kai ikiteisminio tyrimo metu buvo surašytas iš esmės BPK 419 straipsnio reikalavimų neatitinkantis pareiškimas ar yra kitų esminių baudžiamojo proceso pažeidimų, kurie trukdo priimti teismo baudžiamąjį įsakymą ar perdavus bylą nagrinėti teisme, ją nagrinėti. Atsižvelgiant į tai, Baudžiamojo proceso kodekso 420 straipsnio 1 dalį siūlytina papildyti 4 punktu:
  - 4) *bylą perduoti prokurorui, kai ikiteisminio tyrimo metu buvo surašytas iš esmės šio Kodekso 419 straipsnio reikalavimų neatitinkantis pareiškimas ar yra kitų esminių baudžiamojo proceso pažeidimų, kurie trukdo priimti teismo baudžiamąjį įsakymą ar perdavus bylą nagrinėti teisme, ją nagrinėti.*
3. Teismo baudžiamuoju įsakymu negali būti skiriama laisvės atėmimo bausmė ar su šia bausmės rūšimi bendrinama teismo baudžiamuoju įsakymu paskirta ne laisvės atėmimo bausmė.
4. Turėtų būti keičiama BPK 422 straipsnio 1 dalis, nustatant, kad teisėjo surašytas teismo baudžiamasis įsakymas įteikiamas kaltinamajam *ir jo gynėjui*, o jeigu kaltinamasis laikinai išvykęs, teismo baudžiamasis įsakymas jam perduoti įteikiamas pasirašytinai kam nors iš kartu su juo gyvenančių pilnamečių asmenų arba kaltinamojo darbovietės administracijai. Taip pat svarstyтина galimybė nustatyti terminą, kuriam pasibaigus ir per kurį neįteikus teismo baudžiamojo įsakymo kaltinamajam, teismas turėtų galimybę panaikinti priimtą baudžiamąjį įsakymą ir pereiti į įprastą baudžiamąjį procesą. Atsižvelgiant į tai, Baudžiamojo proceso kodekso 422 straipsnio 1 dalį siūlytina papildyti taip:
  1. *Teisėjo surašytas teismo baudžiamasis įsakymas įteikiamas kaltinamajam ir jo gynėjui, o jeigu kaltinamasis laikinai išvykęs, teismo baudžiamasis įsakymas jam perduoti įteikiamas pasirašytinai kam nors iš kartu su juo gyvenančių pilnamečių asmenų arba kaltinamojo darbovietės administracijai. Kaltinamasis, nesutikdamas su bausmės paskyrimu teismo baudžiamuoju įsakymu, per keturiolika dienų nuo šio dokumento įteikimo dienos turi teisę paduoti teismui, surašiusiam tą teismo baudžiamąjį įsakymą, prašymą reikalaudamas surengti bylos nagrinėjimą teisme.*

CHALLENGES INVOLVED IN APPLYING AND IMPROVING PENAL ORDER PROCEDURES

Darius Pranka

The Law Institute of Lithuania, Lithuania

Summary. *The author analyses the most significant challenges in applying Section 1 of Chapter 31 of the Criminal Procedure Code of the Republic of Lithuania, which concerns penal order. Firstly, some doubts are highlighted about the regulation of articles 419 and 421 of this code. In the author's opinion, there are some omissions in the current regulation: the law does not regulate the motivation of the suggested punishment by the prosecutor, and nor does it regulate the motivation of the imposed punishment in the penal order. Because of this, the regulation should be changed and the motivation should be a compulsory element of the penal order and the plea made by the prosecutor. The next part of the article concerns the specifics of applying Article 420 Part 1 in court practice, noting the possibility of returning a criminal case to the prosecutor for additional pretrial investigation. The author recognizes that court practice in this field is not permanent, so it is suggested that a correction should be made to the law and the possibility should be established of returning a criminal case to the prosecutor for additional pretrial investigation. Also, some doubts are highlighted about the possibility of imposing a sentence of imprisonment by adopting a penal order, especially when punishments are added. The author states that court practice is continuing in the wrong way, with a lot of examples in which courts impose the final punishment of imprisonment. In the author's opinion, such practice does not meet the main aim of the summary process, so should be changed. The last challenge that the article discusses is the delivery of an adopted penal order. The current regulation states that a penal order must be delivered only to the accused. But there are some problems when the court does not find the residence of the accused, and in those circumstances the time validity of the penal order is unclear. Because of that, the penal order should be determined more persons, which should get the penal order.*

Keywords: *penal order, summary process, the plea made by a prosecutor, the appointing of punishment*

Darius Pranka, Lietuvos teisės institutas, mokslo darbuotojas, socialinių mokslų daktaras. Mokslinių tyrimų kryptys: baudžiamosios ir civilinės atsakomybių atbėjimas, nusikalstamų veikų kriminalizavimas ir kvalifikavimas, baudžiamojo proceso taikymo praktinės problemos.

Darius Pranka, The Law Institute of Lithuania, Research fellow, doctor of social sciences (law). Research interests: the line between criminal and civil liabilities, the criminalisation and qualification, of offences the challenges involved in criminal procedures.